

Jätevirtojen ennakointi suunnittelun apuna

Hanna Salmenperä, Suomen ympäristökeskus,
Jätehuoltopäivät, 8.10.2014

Miksi jätemääriä pitäisi ennakoida?

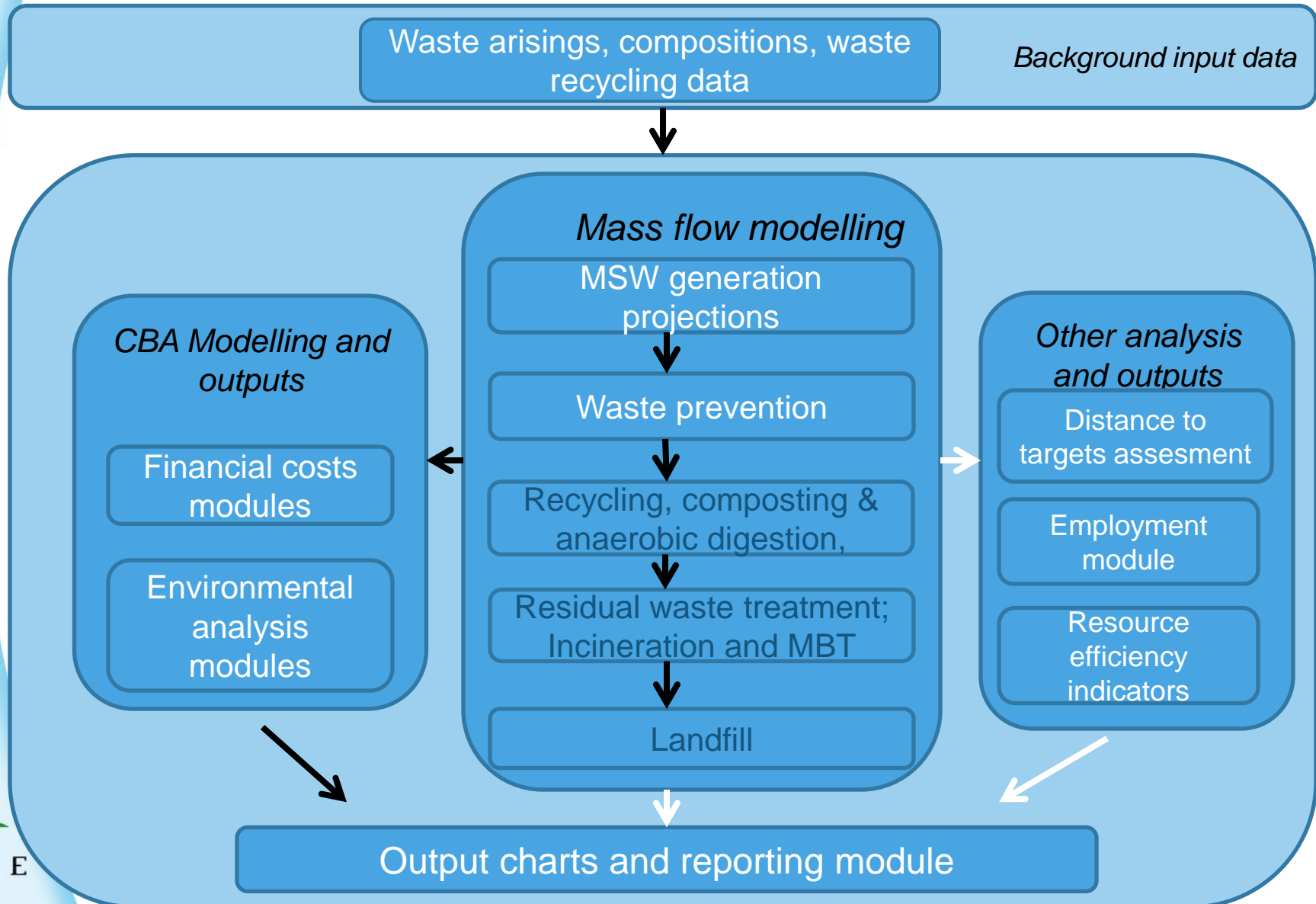
- Yksinään jätemäärien ennakoidut kehityskulut eivät kerro paljoa, mutta yhdistettynä muuhun tietoon
  - koostumuksen muutoksiin,
  - käsittelymenetelmävaihtoehtoihin
  - potentiaalisesti hyödynnettävissä oleviin jätevirtoihin,tarkastelu tuottaa perustan jätesuunnittelulle.
- Tietoa eri päätöksenteon tasoille: EU, kansallinen jätesuunnittelu, alueellinen jätesuunnittelu, jätelaitosten strateginen suunnittelu
- Ennustamisen epävarmuus otettava huomioon!

European Reference Model on Municipal Waste Management 2013 - 2015

Yhdyskuntajätehuollon mallinnustyökalu EU-maiden käyttöön

- Tavoitteet:
  - lisätä ymmärrystä, miten yhdyskuntajätteelle asetettuja tavoitteita voidaan saavuttaa jäsenmaissa
  - osoittaa eri skenaarioiden vaikutuksia ympäristöön, kasvihuonekaasupäästöihin, työllisyyteen ja kustannuksiin.
- Toteutus: DG Env yhteistyössä EEAn kanssa
- <http://www.wastemodel.eu/>

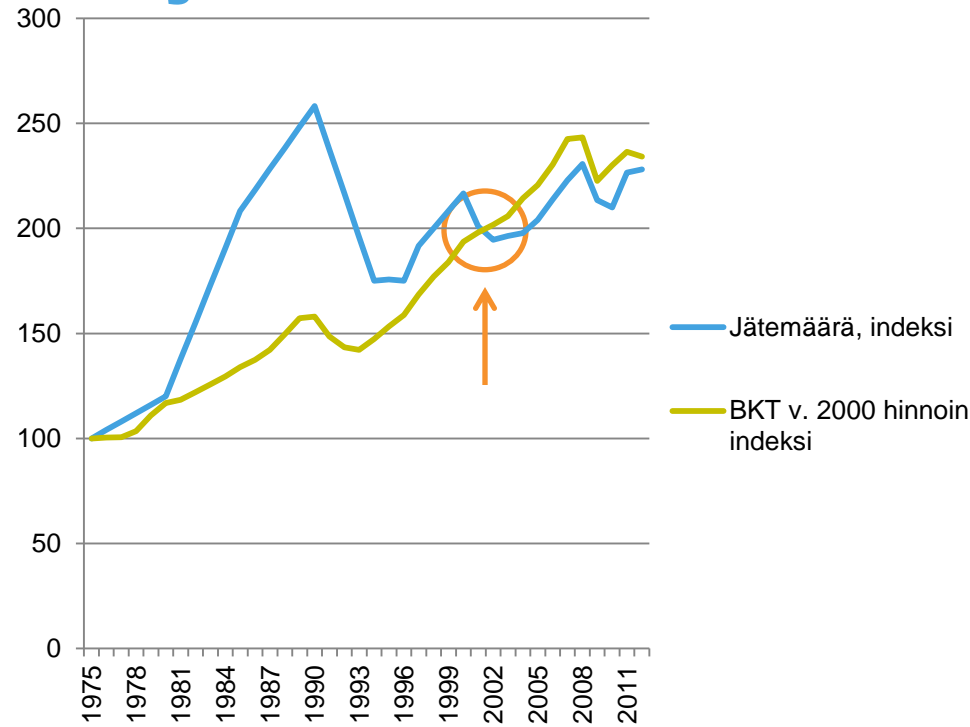
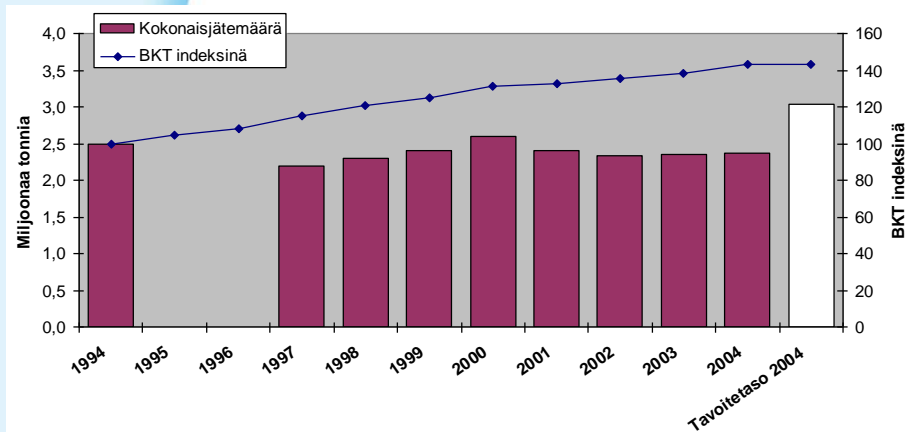
European Reference Model on Municipal Waste Management

Jättemäärien ennakointi -hanke

- Taustalla seuraava valtakunnallinen jätesuunnitelma sekä kiertotalouspaketin uudet kierrätystavoitteet
- Hankeosiot:
  - Arvio kokonaisjättemäärän kehityksestä
  - Yhdyskuntajättemäärän ja koostumuksen ennakointi
  - Yhdyskuntajätettä koskevien tavoitteiden saavutettavuus – käsittelymallit vuoteen 2020 ja 2030
- YM rahoittaa, valmistuu 2/2015 mennessä, tekijänä SYKE (Moliis, Salmenperä, Myllymaa, Merilehto & Nevala)

Jättemäärän ja BKT:n kytkeytys

- Valtsun taustaraportti (2007): Ei näyttöä, että ykj –määrä kasvaisi yhtä nopeasti kuin bruttokansantuote.

Yhdyskuntajätteen määrä, BKT:n kehitys 1975-2012 indeksinä (v.1975=100)

- 2000-luvulla jättemäärien kasvun ja talouskasvun välinen positiivinen korrelaatio on heikkenemässä (OECD-maat).
- Suomessa jättemäärä seurailut 2000-luvun puolivälin jälkeen BKT:ta – suhteellista irtikytkentää ei havaittavissa
- Historiallisen datan tarkastelujakso vaikuttaa ennusteiden oletuksiin

Yhdyskuntajätteen kokonaismäärän ennakointi

IPAT-mallissa ympäristövaikutus syntyy kolmen vaikuttavan tekijän tulona

- Yleisellä tasolla IPAT-malli kuvaa väestön, vaurauden ja teknologian vaikutusta syntyvään ympäristövaikutukseen:

$$I = P * A * T$$

- I = Ympäristövaikutus (Impact)
- P = Väestön määrä (Population)
- A = Vauraus (Affluence)
- T = Teknologia (Technology)

Syntyvään jätemäärään vaikuttaa väestön määrä, BKT ja teknologian taso (=dematerialisaatio)

- IPAT-yhtälöllä voidaan osittaa jätteen synty (I) kolmelle vaikuttavalle tekijälle:
  - Väestön määrä (P)
  - BKT/asukas (A)
  - Teknologian taso (T)
- ”Teknologian taso ”ilmaistaan tyypillisesti jätemäärän (MSW) ja BKT:n välisenä suhdelukuna ($T = MSW / BKT$).
- Kun T:n arvot pienenevät syntyy bruttokansantuotetta kohden yhä vähemmän jätettä
- ”Teknologian tason” kehitys kuvaa tässä siis dematerialisaatiota yhteiskunnassa

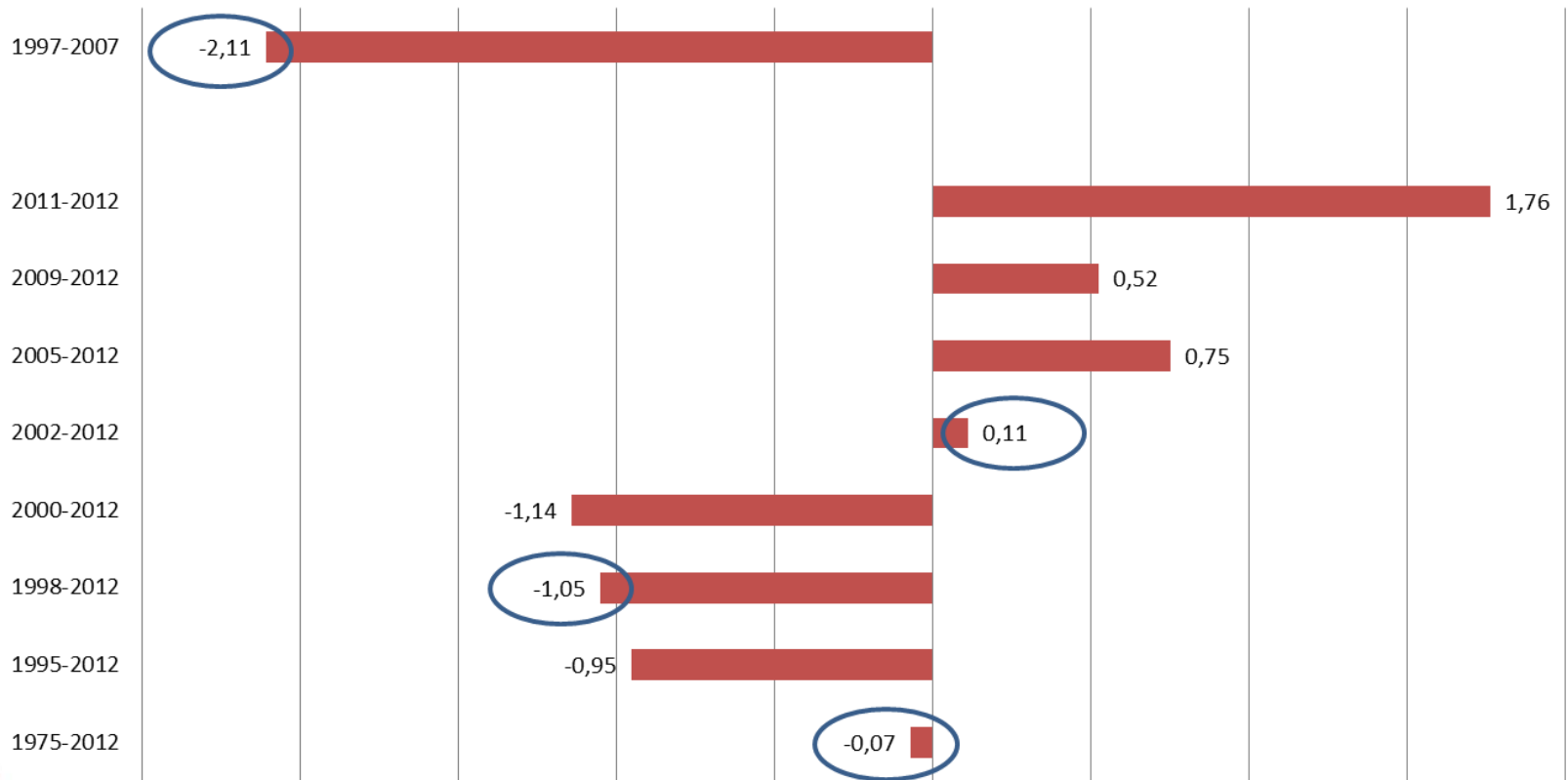

Jättemäärän kasvuvauhti johdetaan IPAT –yhtälöä hyväksikäyttäen

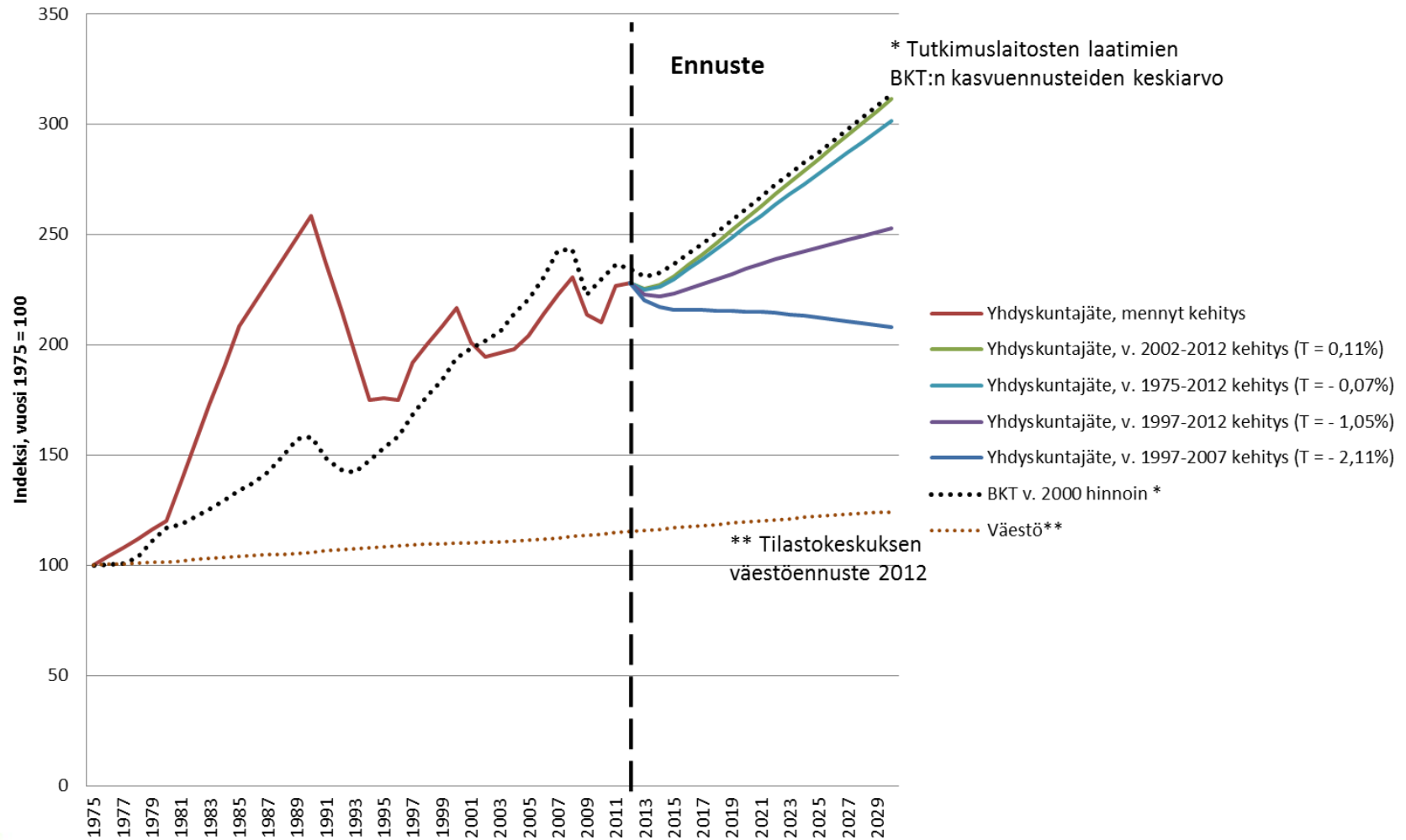
- Aikasarja-aineistoa tarkastelemalla nähdään, miten eri tekijät ovat käyttäytyneet menneisyydessä
- Historiallisesta aineistosta johdettujen tai muilla perusteilla valittujen kasvuvauhtien avulla voidaan ennakoida tulevaa kehitystä
- Väestönkasvuennuste n. 0,4 % vuoteen 2030 (Tilastokeskus 2012)
- BKT:n kasvuennuste 1,6 % vuoteen 2022 ja 1,4 % vuoteen 2030 (Suomalaisten tutkimuslaitosten laatimien ennusteiden keskiarvo, v. 2012)
- Dematerialisaation ennuste on johdettu aikasarjasta

Dematerialisaation kehityksen valinta on keskeinen ennusteen kannalta

Dematerialisaation, T:n vuotuinen muutos eri ajankohtina, %

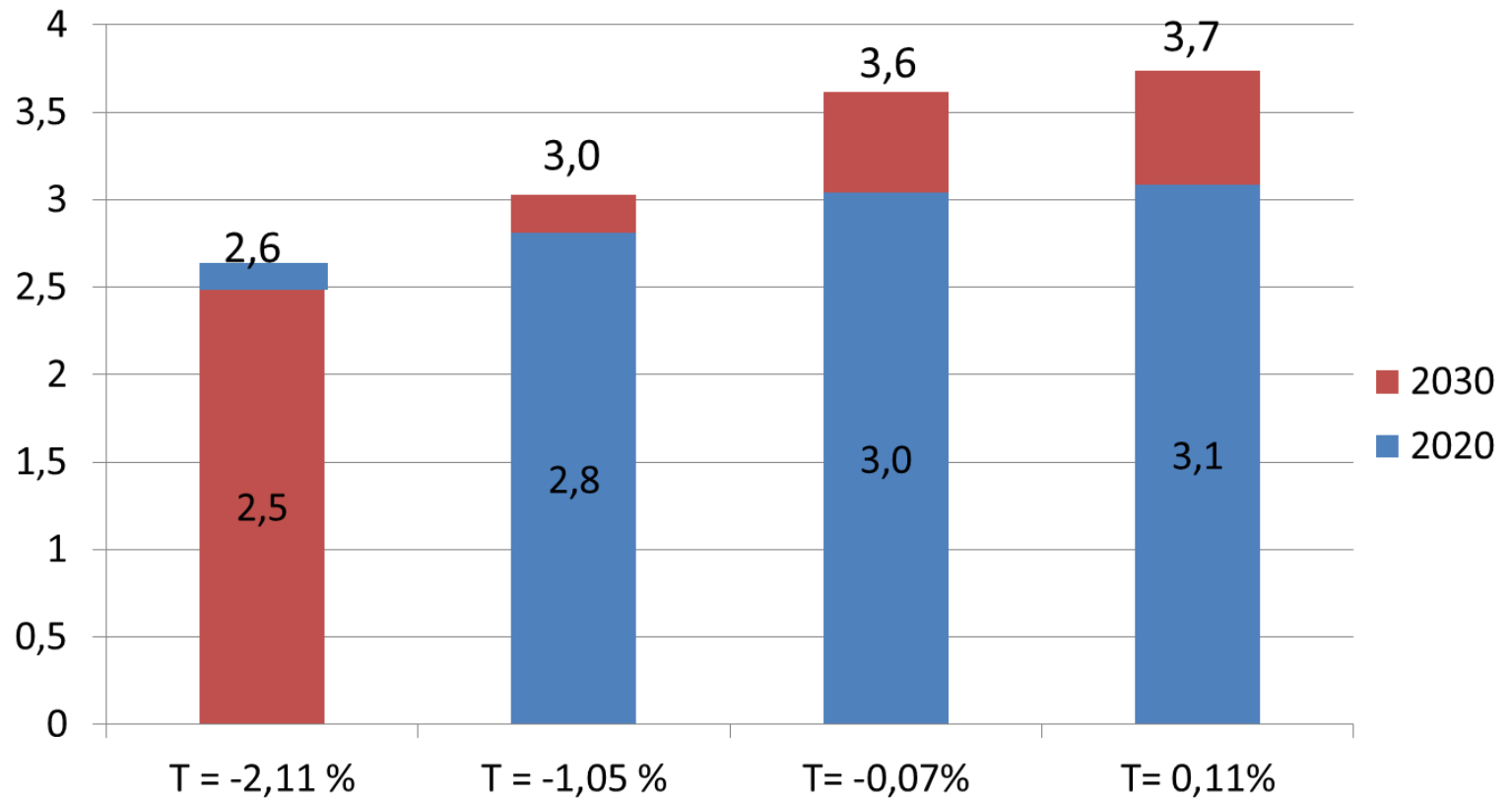

Yhdyskuntajätteen, BKT:n ja väestön kehitys ja ennusteet vuoteen 2030 indeksinä

Yhdyskuntajäte eri vaihtoehdoissa vuonna 2020 ja 2030

Miljoonaa tonnia

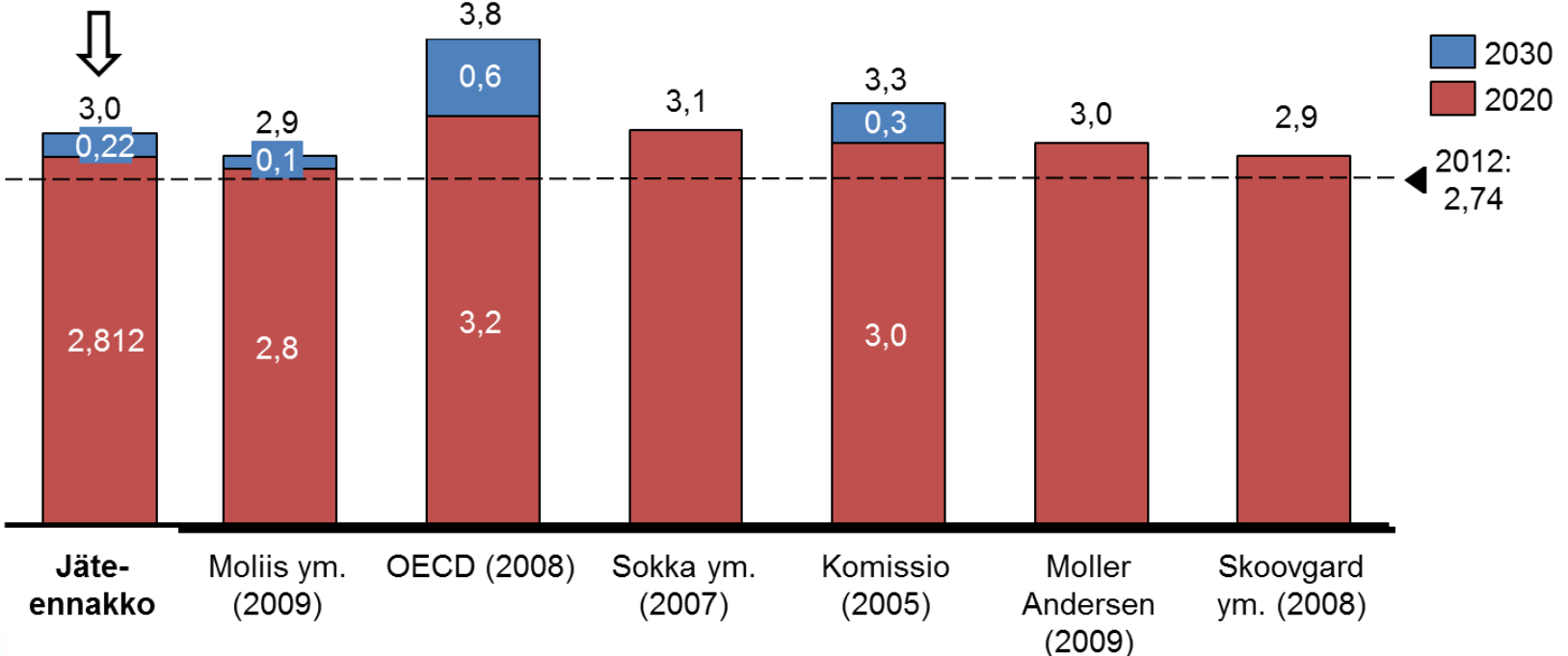

Muita Suomea koskevia ennusteita

Yhdyskuntajätteen ennustettu määrä, 2020 ja 2030 Miljoonaa tonnia

Yhdyskuntajätteen ennustettu määrä, 2020 ja 2030
Miljoonaa tonnia

Kun T = -1,05 %

*OECD:n ennuste koskee eurooppalaisia OECD-maita ja Komission ennuste EU-15 maita

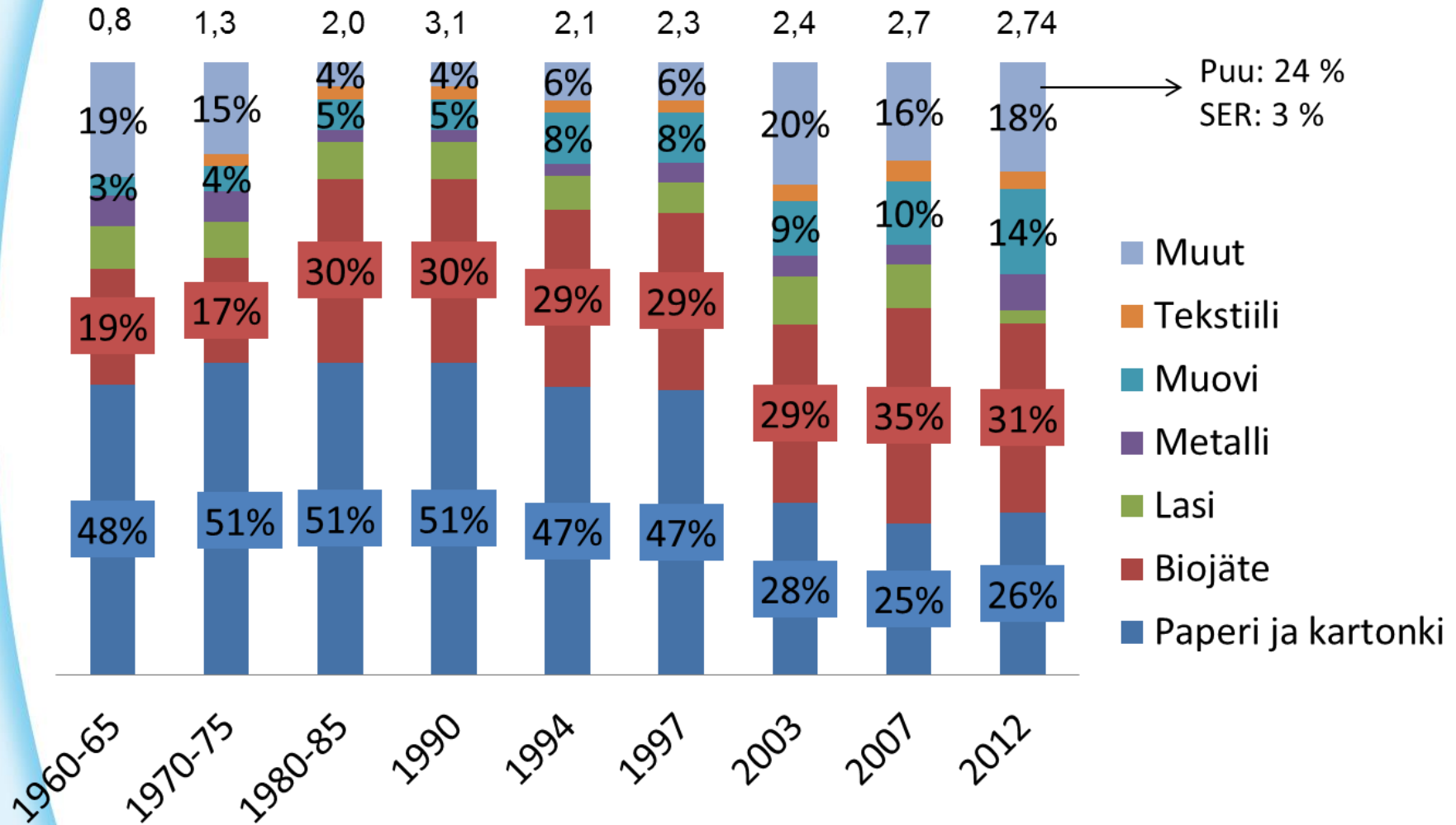
Yhdyskuntajätteen koostumuksen ennakointi – **keskeneräinen osio**

Koostumustietoa aiemmin kerätty 7 eri jätelajista

- Paperi-, pahvi- ja kartonkijätteet
  - Biohajoava jäte
  - Lasijäte
  - Metallijäte
  - Muovijäte
  - Tekstiilijäte
  - Muut jätteet
-
- Jätelajien historiallisesta kehityksestä on koottu osuuksiin ja absoluuttisiin määriin perustuvat arviot

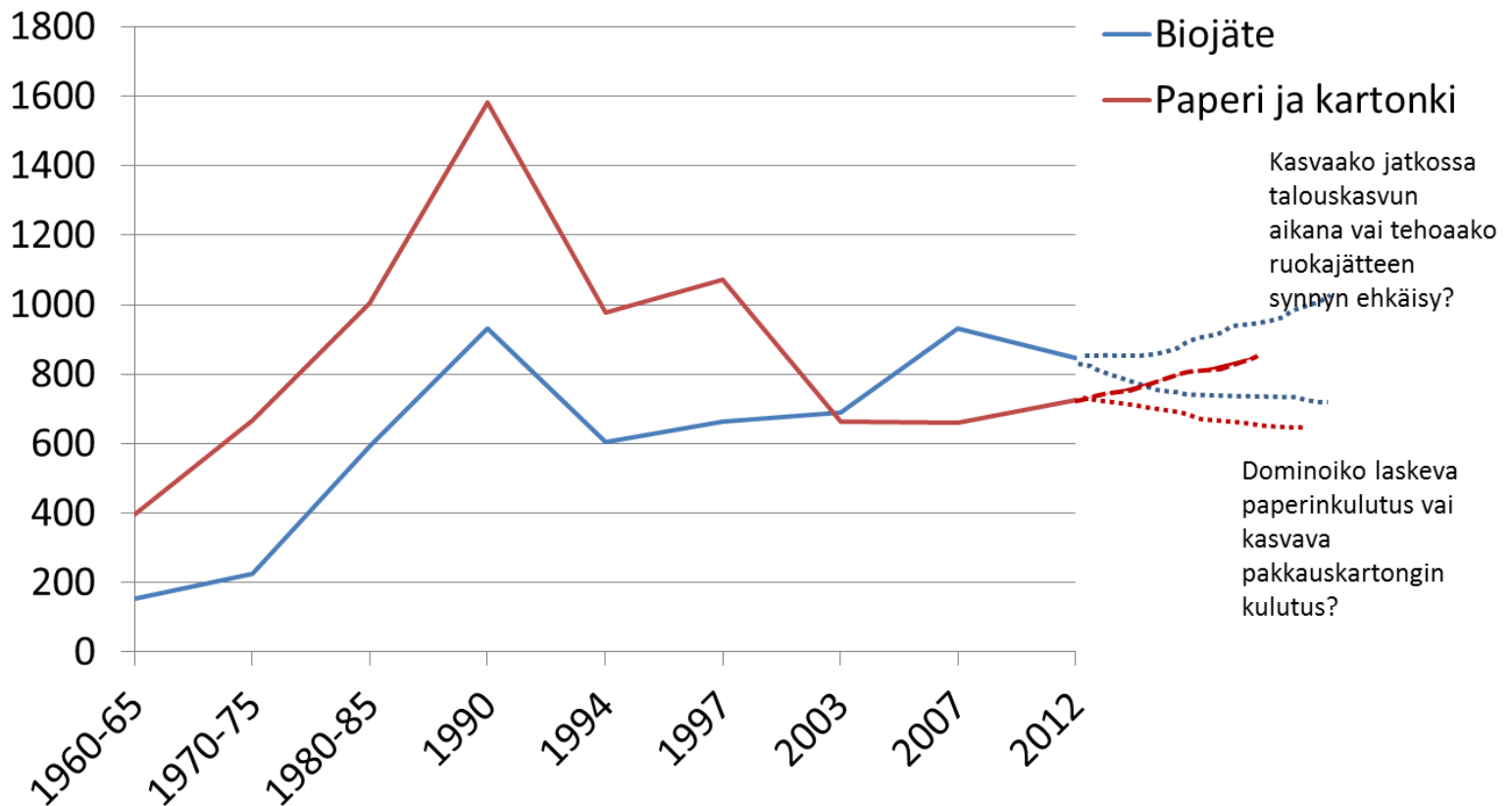
YKJ:n koostumuksen muutos

Miljoonaa tonnia

Paperin ja kartongin ja biojätteen määrän kehitys

Jätelajien määrän kehitys,
tuhatta tonnia

Arvio koskien koostumuksen muutoksia tulevaisuudessa

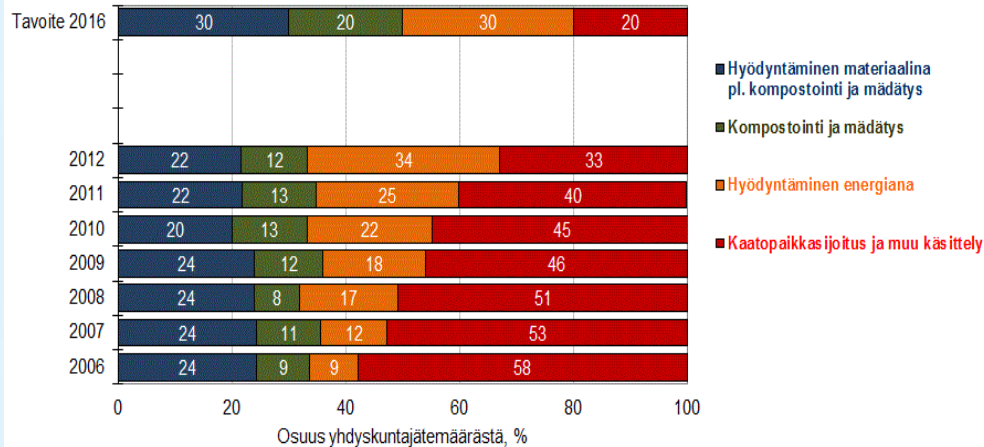
- Arvio siitä, miten koostumukset kehittyvät vuosiin 2020 ja 2030 mennessä.
- Ennakointitapana esimerkiksi vuosien 2000-2012 havaitun trendin jatkuminen tai sitten muilla perusteilla valittu ositus.
- Mitä on selkeästi nähtävissä koostumuksen kehitykseen liittyen?

Jätteen synnyn ehkäisy ennusteessa

- Valtakunnallisen jätesuunnitelman skenaarioissa oletus: ykj:n määrän vähenemä n. 1% / a → vuonna 2016 2,1 milj.t ykj:tä (2012: 2,7 milj.t; Valtsun 2. seurantaraportti: jse:n toimenpiteet eivät riittäviä)
- Valtakunnallinen jätteen ehkäisyn suunnitelma tullaan laatimaan valtsun sisään
  - Tavoitteita ja toimenpiteitä jse:lle, jätedirektiivin (2008/98/EY) liite IV, seurantaindikaattorit
- IPAT –malli ilmaisee jse:ä vain, jos sellaista on tapahtunut historiassa (T= demateriaalisaatio).
- Esimerkiksi kulutustottumusten muutokset näkyvät T:n arvossa.
- IPAT ei tuota arviota jätteen synnyn ehkäisyn tehostumisesta ajassa.
- Uskotaanko jätteen synnyn ehkäisyyn?

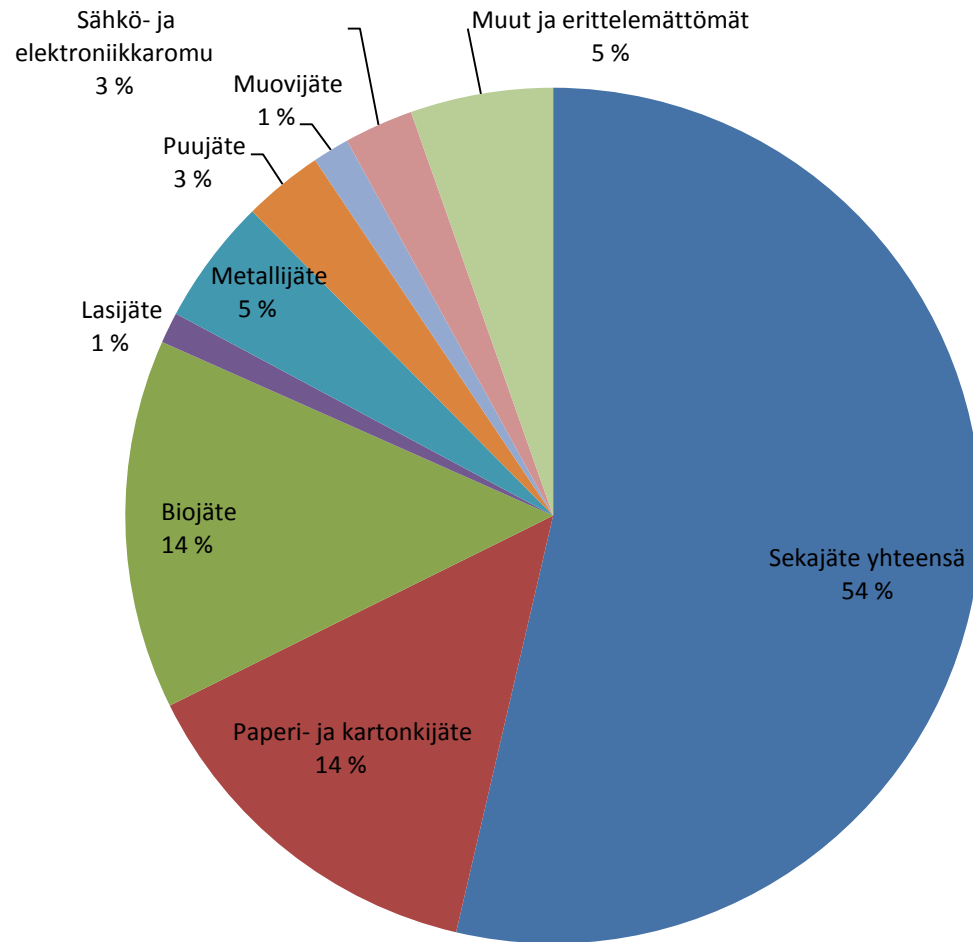
Yhdyskuntajätteen käsittelymallit

Yhdyskuntajätteen %-jakautuminen hyödyntämiseen ja käsittelyyn vuosina 2006-2012 sekä vuodelle 2016 asetettu tavoitetaso
(Lähde: Tilastokeskus ja VALTSU)

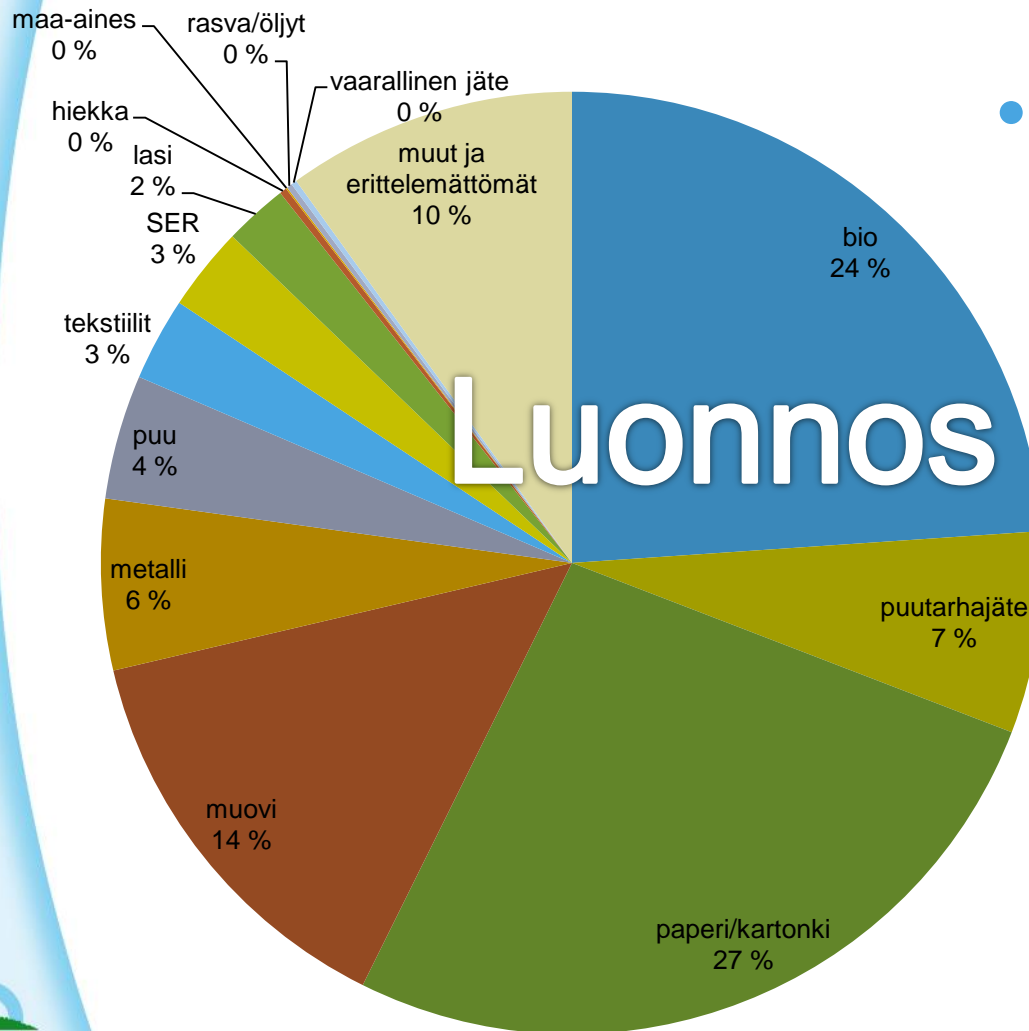
- Mallit rakennetaan vuoden 2020 ja 2030 vuosien jätemääräennusteille.
- Huomioon otetaan arviot oletetuista koostumuksen muutoksista.
- Mallit edustavat yhdyskuntajätteen kierrätysasteen nostoon tähtääviä vaihtoehtoja
- Tavoitteena arvioida kierrätystavoitteiden toteutettavuutta

Yhdyskuntajätetilasto 2012

Lähde: http://www.stat.fi/til/jate/2012/jate_2012_2013-11-26_tau_001_fi.html

Yhdyskuntajätteen koostumus ja kierrätysasteet jätejakeille 2012

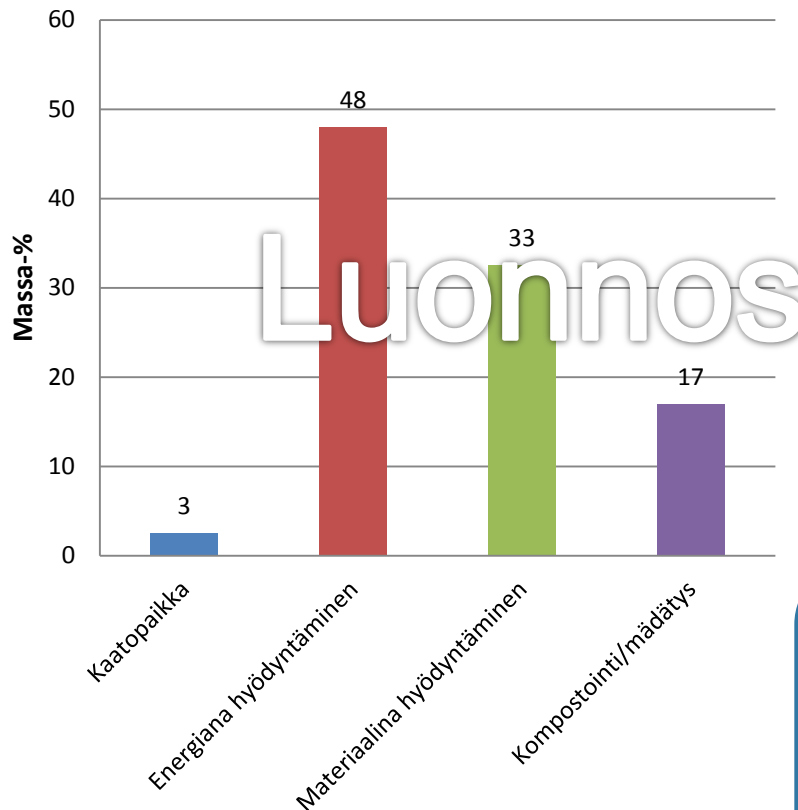

- Laskennalliset kierrätysasteet eri yhdyskuntajättejakeille
  - Biojäte 40%
  - Lasi 50%
  - Metallia 77%
  - Paperi ja kartonki 46%
  - Puutarhajäte 34%
  - Muovi <1%
  - Puu 3%

Malli 2 - Kierrätys 50%

Yhdyskuntajätteen
käsittelymenetelmät prosentteina
Mallin 2 mukaan

Osuudet laskettu v. 2012
jättemäärätiedoista

- Sekajätteessä oleva bio- (keittiö- ja puutarha), paperi- ja kartonki-, muovi-, lasi-, ja metallijäte otetaan talteen ja kierrätetään 30% tehokkaammin
- Erilliskeräystä energiajätteen paperi- ja kartonki- sekä muovijätteestä hyödynnetään materiaalina 75% (koostumus Forssell 2011, Peltonen 2012, Pöyry Oy 2013, Tekes 2003, pl. teollisuuden osuus)
- Sekajätteestä 5% sijoitetaan kaatopaikalle

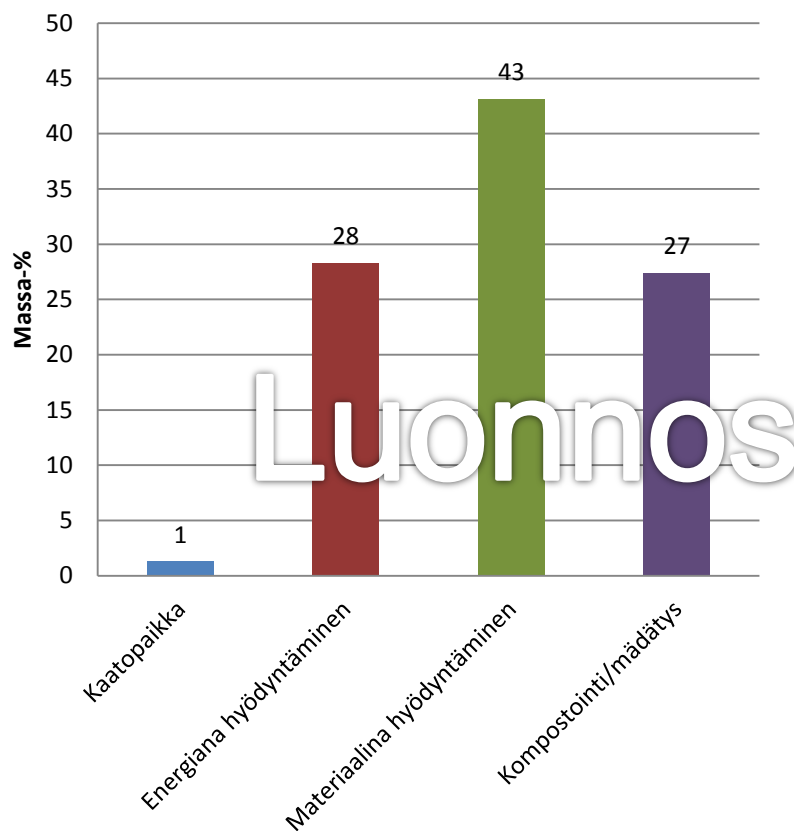
Kierrätysaste 50%

Materiaalikohtaiset
kierrätysasteet ovat tällöin:

Paperi/kartonki 67%, Bio- ja
puutarha 54%, Muovi 33%, Lasi
63% ja Metall 82%.

Malli 3 - Kierrätys 70%

Yhdyskuntajätteen käsittelymenetelmä määrät tonneina Mallin 3 mukaan

Osuudet laskettu v. 2012
jättemäärätiedoista

- Sekajätteessä oleva bio- (keittiö- ja puutarha), paperi- ja kartonki-, muovi-, lasi-, ja metallijäte otetaan talteen ja kierrätetään 75% tehokkaammin
- Erilliskeräystä energiajätteen paperi- ja kartonki- sekä muovijätteestä hyödynnetään materiaalina 75%
- Kaikki kaatopaikalle sijoitettu erilliskerätty bio- (keittiö- ja puutarha), paperi- ja kartonki-, muovi-, lasi-, metallijäte kierrätetään.
- Sekajätteestä 5% sijoitetaan kaatopaikalle

Kierrätysaste 70%

Materiaalikohtaiset
kierrätysasteet ovat tällöin:

Paperi/kartonki 83%, Bio- ja
puutarha 81%, Muovi 68%, Lasi
86% ja Metallia 94%.

Malleja koskevat kysymykset

Webropol –kysely: vastausaika 21.10. mennessä

<https://www.webropolsurveys.com/S/C573D638F5CB287B.par>

(Klikkaa linkin päällä hiiren oikealla ja valitse Avaa hyperlinkki)

- Yhdyskuntien sekajätteen todellinen koostumus?
- Kaikkia jätelajeja koskien saantojen teoreettisuus – mikä ylipäänsä on mahdollista kunkin jättejakeen kohdalla?
- Näkemys tehokkaimpiin talteenottotapoihin ja niitä ohjaaviin keinoihin?
- Energiajätteen sisältämän kierrätyskelpoisen materiaalin määrä?
- Muovijätteen kierrätyspotentiaalit? Käynnistyykö muovijätteen kierrätys?
- Jätteen synnyn ehkäisy?
- Kansallista kierrätysastetta nostavia ehdotuksia?

Mallien toteutettavuuden arviointi

- Laadullinen toteutettavuuden tarkastelu mallien sisältämien eri ”palikoiden” osalta
- Kirjallisuus ja asiantuntija-arviot
- Keinovalikoima (vahvat ja heikot ohjauskeinot, uudistuvan pakkausten tuottajan vastuu –järjestelmän merkitys, uudet teknologiat, jh-määräykset ja velvoiterajat, ym. menettelytavat) tarkastelu koko ketju huomioon ottaen (keräys, hyödyntäminen, uudet tuotteet)
- Epävarmuudet ja kierrätyksen esteet (saantojen teoreettisuus, muovien kierrätys, polttoon sidotut jätemäärät)
- Laskentatapojen muutokset
- Tarkastelu ei tuota tietoa mallien kustannuksista tai ympäristövaikutuksista

KIITOS!